

УДК 656.078

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4\(32\)-344-354](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-4(32)-344-354)

Мушеник Ірина Миколаївна кандидат економічних наук, доцент, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», вул. Шевченка 12, м. Кам'янець-Подільський, 32316, тел.: (098) 975-92-85, <https://orcid.org/0000-0003-4379-7358>

Чорнобай Лариса Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», вул. Шевченка 12, м. Кам'янець-Подільський, 32316, тел.: (097) 179-09-62, <https://orcid.org/0000-0001-5122-1485>

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА МІЖНАРОДНІ ТРАНСПОРТНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті зазначено основні етапи міжнародного транспортування, яких необхідно дотримуватися під час здійснення міжнародних перевезень. Зазначено особливості євроінтеграційного курсу транспортної галузі України. Виділено шляхи розвитку міжнародних перевезень автомобільним транспортом при здійсненні зовнішніх операцій.

Потреба у проведенні даного дослідження обумовлена необхідністю забезпечення стійкого функціонування та подальшого розвитку міжнародної транспортно-логістичної галузі в умовах переборення кризової ситуації в українській економіці, що є результатом воєнного конфлікту. Проведено аналіз динаміки ринку міжнародних транспортних перевезень в Україні з урахуванням ситуації до та після початку повномасштабного російського вторгнення на територію України.

Виявлено як позитивні, так і негативні тенденції у розвитку сектора. Визначені головні проблеми та виклики, що виникли перед представниками досліджуваного сектору. На основі результатів проведеного дослідження описано основні зміни, що відбулися в сфері міжнародних перевезень під час воєнного конфлікту. Представлена динаміка міжнародних перевезень у різних секторах, таких як автомобільний, залізничний, морський та авіаційний транспорт. Розглянуті основні фактори, які впливають на функціонування вивченого сектора в умовах війни. Визначені особливості внутрішніх та міжнародних вантажних перевезень. Розроблено низку рекомендацій з метою покращення надання послуг у сфері вантажних перевезень в Україні, охоплюючи як короткострокові, так і довгострокові перспективи. Проаналізовано практичну вартість запропонованих заходів, а також визначено необхідні

кроки як з боку держави, так і з боку приватного сектору для успішної реалізації відповідних проєктів.

Ключові слова: ринок вантажних перевезень, логістика, автомобільні перевезення, воєнний час, міжнародні вантажні перевезення.

Mushenyk Iryna Mykolaivna Ph. D in economic. Higher educational institution «Podillia state university», St. Shevchenko, 12, Kamianets-Podilskyi, 32316, tel: (098) 975-92-85, <https://orcid.org/0000-0003-4379-7358>

Larysa Chornobay Mykhailivna Ph. D in economic, Higher educational institution «Podillia state university», St. Shevchenko, 12, Kamianets-Podilskyi, 32316, tel: (097) 179-09-62, <https://orcid.org/0000-0001-5122-1485>

ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE WAR ON INTERNATIONAL TRANSPORTATION IN UKRAINE

Abstract. The article describes the main stages of international transportation, which must be observed during international transportation. The peculiarities of the European integration course of the transport industry of Ukraine are indicated. The ways of development of international road transportation in the implementation of external operations are highlighted.

The need for this study is due to the need to ensure the sustainable functioning and further development of the international transport and logistics industry in the context of overcoming the crisis situation in the Ukrainian economy, which is the result of the military conflict. The article analyzes the dynamics of the international transportation market in Ukraine, taking into account the situation before and after the beginning of the full-scale Russian invasion of Ukraine.

Both positive and negative trends in the development of the sector are identified. The main problems and challenges faced by the representatives of the sector are identified. Based on the results of the study, the main changes that occurred in the field of international transportation during the military conflict are described. The dynamics of international transportation in various sectors, such as road, rail, sea and air transport, is presented. The main factors that affect the functioning of the sector under study in wartime are considered. The peculiarities of domestic and international freight transportation are identified. A number of recommendations have been developed to improve the provision of freight transportation services in Ukraine, covering both short-term and long-term prospects. The practical cost of the proposed measures is analyzed, and the necessary steps on the part of both the state and the private sector for the successful implementation of the relevant projects are identified.

Keywords: freight transportation market, logistics, road transportation, wartime, international freight transportation.

Постановка проблеми. Транспорт забезпечує потреби населення та бізнесу по всьому світу. Завдяки ефективному функціонуванню транспортної системи формуються глобальні ланцюги поставок, а також забезпечується розвиток господарських відносин в країнах. Збільшення або ж зменшення обсягів транспортування вантажів свідчить про зростання чи спад економіки, як окремо взятої країни так і світу загалом. Сьогодні, під час важких викликів, що стоять перед Україною, важливість дослідження транспортної системи та пошук майбутніх шляхів розвитку вітчизняного ринку автомобільних вантажоперевезень є надзвичайно актуальним[1].

В умовах війни значно зросла важливість ринку транспортних перевезень для економіки України, формування товарообігу у ній, забезпечення усім необхідним населення та армії. З використанням залізничного та автомобільного транспорту відбувається доставка продуктів харчування, гуманітарної допомоги, будівельних матеріалів у різні регіони України. Одночасно значна збільшилася і кількість вантажів, які доставляється з інших країн. Проте ринок вантажних перевезень, особливо автомобільних, є висококонкурентним і невеликі підприємства, які на ньому функціонують, повинні постійно адаптовувати свою діяльність до тих змін, які на ньому відбуваються, досліджувати конкурентне середовище на ньому, визначати напрями посилення своїх конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці відомих зарубіжних та вітчизняних дослідників, таких як П. Попович, О. Шевчук, А. Матвійн, Є. Юденко, М. Бабій, М. Маяк, П. Прогній, Н. Шраменко, М. Чеховська, О. Артамонова, З. Двуліт, аналізують основні аспекти автомобільних вантажних перевезень. Ці роботи зокрема зосереджують увагу на передвоєнному стані ринку вантажних перевезень і його специфічних сегментах. Також існують дослідження, які висвітлюють потенційні загрози та виклики для цієї галузі, спричинені воєнними обставинами. Вчені О. Чупайленко та А. Козлов вивчають нинішній стан автомобільних вантажних перевезень. Автори С. Ільченко, В. Грищенко та І. Грищенко досліджують перспективи розвитку морських вантажних перевезень після війни.

Метою статті є визначення ключових особливостей, основних проблем та перспектив подальшого розвитку українського ринку міжнародних транспортних перевезень, а також розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення надання послуг міжнародних транспортних перевезень в Україні.

Проведене дослідження ґрунтується на використанні таких методів, як: аналіз, синтез, абстрагування та конкретизація, індукція та дедукція, узагальнення, порівняння та співставлення, діалектичний метод, поєднання історичного та логічного тощо.

Виклад основного матеріалу. Як свідчать дані Світового банку, у 2022 році обсяг світового ринку транспортних послуг становив близько 9,5 трильйонів доларів США. Останніми роками темпи зростання ринку транспортних послуг були досить високими і досягли 5% річних.

В останні роки український ринок вантажних перевезень стрімко зростає, обмежуючись лише пропускною спроможністю транспортної інфраструктури. У 2021 році ринок продовжив розвиватися, попит на транспортні та дистрибуційні послуги значно перевищував пропозицію в багатьох регіонах. На ринок вийшло багато нових компаній, які пропонують транспортно-експедиторські послуги. У 2021 році значно зросла конкуренція між дистриб'юторськими та транспортними компаніями, що призвело до підвищення якості послуг, які надаються.

На сучасному етапі внаслідок зменшення обсягів вантажних перевезень, як і у довоєнний період, пропозиція таких послуг є більшою за наявний попит [2, с. 226]. При цьому у довоєнний період внаслідок існування невисоких бар'єрів входження на ринок вантажних автоперевезень, чисельність суб'єктів господарювання, які їх пропонували, постійно збільшувалася, відповідно посилювалася конкуренція серед них. Частка великих перевізників, які володіли 100- 300 автомобілями, у загальній кількості автоперевізників, які здійснювали міжнародні автоперевезення, становила 7–10 %. Оскільки послуги автомобільних підприємств на ринку вантажних перевезень, характеризуються певними індивідуальними відмінностями, то споживачі мають вибір з великої кількості альтернатив та можуть легко змінити перевізника. Тому компанії, які діють на ринку вантажних автомобільних перевезень, з метою посилення своїх конкурентних переваг, намагаються покращувати якість послуг, розширювати їх асортимент, підвищувати рівень обслуговування клієнтів, використовувати гнучку цінову політику та активні маркетингові комунікації для стимулювання попиту на свої послуги.

Наразі, оцінити актуальний стан міжнародного ринку транспортних послуг в Україні в умовах війни може бути складно, оскільки ця ситуація дуже динамічна і змінюється залежно від багатьох факторів, таких як військові дії, політичні рішення, економічні санкції та інші. Однак можна зазначити деякі загальні тенденції та виклики, з якими може стикатися міжнародний ринок транспортних послуг в Україні в такий період:

1. **Безпека маршрутів:** Військові дії та загроза конфлікту можуть призвести до зміни маршрутів та складнощів у забезпеченні безпеки транспортних перевезень. Це може призвести до збільшення витрат та зниження ефективності міжнародних перевезень.

2. **Зміни в торговельних потоках:** Воєнний конфлікт може призвести до змін в торговельних потоках, що вплине на попит на транспортні послуги.

Деякі ринки можуть зменшити свою активність через нестабільність та небезпеку.

3. **Економічні обмеження:** Економічні санкції та інші обмеження можуть суттєво ускладнити проведення міжнародних операцій та збільшити їх вартість.

4. **Зміни в логістиці:** Потреба у зміні логістичних схем та маршрутів може призвести до перегляду контрактів та угод між компаніями, що негативно вплине на стабільність та прогнозованість бізнесу.

5. **Підвищення ризику:** Загроза воєнного конфлікту підвищує ризик для транспортних компаній та їхніх клієнтів. Це може призвести до збільшення страхових внесків та інших витрат на зменшення ризику.

Вантажні перевезення в Україні є важливою складовою транспортної системи країни та грають значну роль у забезпеченні економічного розвитку. Ось деякі ключові аспекти вантажних перевезень в Україні:

Типи транспорту: Україна має розвинену мережу транспортних засобів, включаючи залізничний, автомобільний, водний (морський та річковий) та повітряний транспорт. Кожен з цих видів транспорту використовується для вантажних перевезень в залежності від типу вантажу, відстані та інших факторів.

Логістика та транспортні коридори: Україна розташована на перетині транспортних коридорів, що з'єднують Європу з Азією та Сходом. Такі коридори, наприклад, "Північ-Південь" та "Схід-Захід", важливі для транзиту вантажів через територію України.

Міжнародний торговельний обмін: Вантажні перевезення грають важливу роль у забезпеченні міжнародного торговельного обміну України з іншими країнами. Експорт імпортованих товарів потребує ефективної транспортної інфраструктури та послуг.

Розвиток логістики: Розвиток сучасних логістичних послуг та інфраструктури, таких як склади, термінали та інші, є ключовим аспектом забезпечення ефективності вантажних перевезень в Україні.

Регулювання та безпека: Україна має відповідне законодавство та регулюючі органи, які надають ліцензії та контролюють якість та безпеку вантажних перевезень.

Основною тенденцією на українському ринку вантажних перевезень є значне посилення конкуренції. З'являються нові транспортні послуги та перевізники, які пропонують свої послуги споживачам. Найбільше конкуренція зросла на ринку вантажних автомобільних перевезень, який переживає найвищі темпи зростання серед усіх видів транспорту. Однак не всі транспортні компанії здатні надавати послуги належного рівня, що

призводить до того, що на ринку залишаються найбільш професійні гравці або до консолідації та злиття різних транспортних служб з метою підвищення якості послуг та транспортного обслуговування [8].

Основними видами транспортних послуг, що надаються на міжнародному ринку, є:

- Морські перевезення
- Повітряні перевезення
- Залізничні перевезення
- Автомобільні перевезення
- Трубопровідні перевезення.

Дослідження попиту на транспортні послуги показує, що однією з основних вимог клієнтів є своєчасне відправлення та доставка вантажів. Це пов'язано з прагненням більшості вантажовласників скоротити запаси як на виробництві, так і при транспортуванні, оскільки витрати на їх утримання в деяких галузях складають 20% і більше від собівартості продукції. Відсутність гарантії своєчасної доставки або відправки запитуваного вантажу, можливість неодноразової відмови або перенесення терміну виконання транспортної заявки були характерними рисами транспортної системи в нашій країні [3]. На рис. 3. відображено зміну попиту на транспортні послуги за період 2021-2022 р.

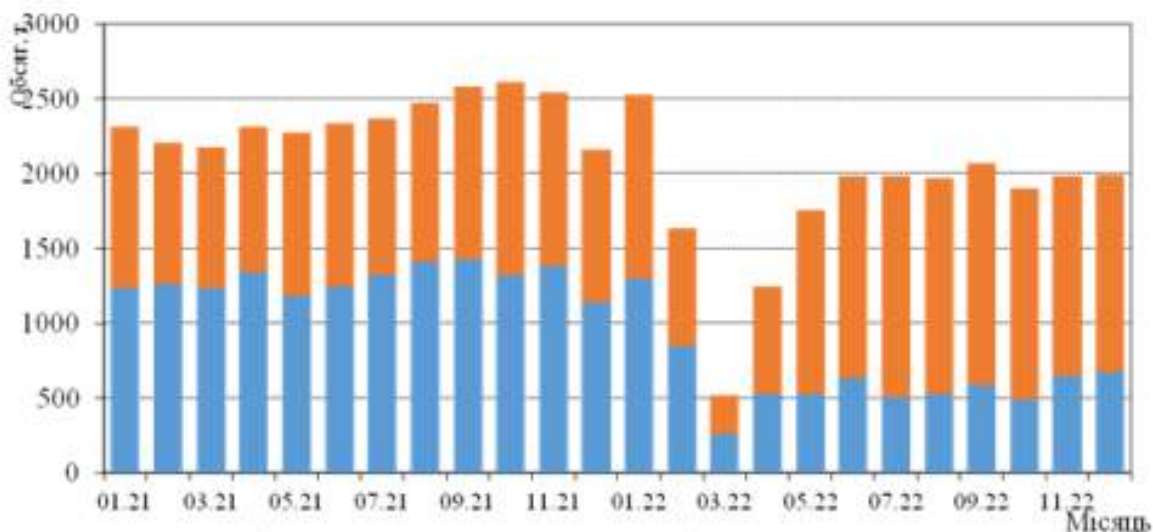

Рис.1.3 Зміна попиту на транспортні послуги за 2021-2022 р.
Джерело: побудоване на основі [3]

Дослідженні ринку автотранспортних послуг потребує обґрунтування ринкових можливостей суб'єктів господарювання автомобільного транспорту та розроблення маркетингових заходів щодо повного охоплення ринку

транспортних послуг, застосовуючи при цьому ефективні стратегії насичення ринку. Ефективність стратегії передбачає рівень задоволення групи споживачів послуг автомобільного транспорту, які утворюють конкретний ринок авто-транспортних послуг [2].

На автомобільні перевезення припадає близько 5% обсягу світового ринку транспортних послуг. Цей вид транспорту є найбільш зручним способом перевезення людей і вантажів на короткі і середні відстані.

Результати опитування, подані маркетинговою компанією Dive&Discovery Research, показують, що станом на кінець липня 2022 р., використання транспортної потужності більшості автотранспортних підприємств становило 72%. Тільки 9% опитаних автоперевізників здійснювали свою діяльність на ринку вантажних перевезень на повну потужність. Недостатній рівень завантаженості автотранспорту змушує керівників підприємств вести пошук нових клієнтів і ринків збуту. Складні умови функціонування актуалізували і проблему скорочення витрат автотранспортних підприємств, при цьому 28 % опитаних керівників скоротили свій персонал, а 19 % – рівень його оплати. Негативно на ринок автомобільних вантажних перевезень вплинуло пошкодження мостів та доріг, зокрема станом на кінець 2022 р. було зруйновано 25 тис. км доріг, а також 315 мостів [5].

Автомобільні міжнародні перевезення в Україні є одним з найважливіших видів транспортних послуг і відіграють ключову роль у забезпеченні внутрішньої та міжнародної логістики. Україна має розвинену мережу автомобільних доріг, яка включає федеральні, регіональні та місцеві шляхи. Ця мережа забезпечує зв'язок між різними регіонами країни та зовнішніми кордонами.

Автомобільні перевезення використовуються для перевезення різних видів вантажів, від сільськогосподарської продукції до промислових товарів та товарів народного споживання. Логістичні компанії забезпечують організацію та виконання автомобільних перевезень в Україні. Наша країна є транзитною країною для автомобільних перевезень між Європою та країнами Східної Європи та Азії. Це важливий аспект для міжнародної торгівлі та транспортної логістики. В останні роки в автомобільній логістиці відбуваються зміни через впровадження новітніх технологій, таких як системи GPS відстеження вантажів, електронні системи управління та інші інновації.

Згідно з даними Світового банку, на морські перевезення припадає близько 70% обсягу світового ринку транспортних послуг. Це пов'язано з тим, що морський транспорт є найдешевшим і найефективнішим способом перевезення великих обсягів вантажів на далекі відстані.

Морські перевезення в Україні відіграють важливу роль у зовнішній торгівлі, логістиці та туризмі. Ось деякі ключові аспекти морських перевезень України:

1. **Порти:** Україна має декілька великих морських портів, зокрема Одеський, Чорноморський, Миколаївський, Южний, Південний та інші. Ці порти є важливими вузлами для морських перевезень та транзиту товарів.

2. **Вантажний обіг:** Морські порти України обробляють великі обсяги вантажів, таких як зерно, метали, нафта, вугілля та інші товари. Вони забезпечують ефективну та швидку доставку вантажів до різних регіонів України та світу.

3. **Транзитний коридор:** Україна розташована на шляху транспортних коридорів, які з'єднують Європу з Азією. Це робить морські перевезення через українські порти важливим елементом транзитного маршруту.

4. **Туризм:** Україна приваблює туристів з усього світу своїми чорноморськими курортами та красивими місцями відпочинку. Морські перевезення грають важливу роль у забезпеченні доступу до цих курортів для туристів.

5. **Інфраструктура:** Україна постійно розвиває свою морську інфраструктуру, модернізуючи порти та розширюючи їхні можливості для забезпечення більш ефективних та конкурентоспроможних морських перевезень.

На повітряні перевезення припадає близько 20% обсягу світового ринку транспортних послуг. Цей вид транспорту є найшвидшим і найзручнішим способом перевезення людей і вантажів на середні і далекі відстані.

Війна Росії проти України значно вплинула на авіаційну галузь країни.

Пасажирські перевезення:

Внутрішні рейси:

- ✓ Відновлено з 18 травня 2022 року.
- ✓ Обслуговуються 10 аеропортів: Київ ("Бориспіль"), Львів, Дніпро, Одеса, Харків, Херсон, Кривий Ріг, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Чернівці.
- ✓ Кількість рейсів та напрямків значно обмежена.

Міжнародні рейси:

- ✓ Відновлено з 22 липня 2022 року.
- ✓ Виконуються з 5 аеропортів: Київ ("Бориспіль"), Львів, Дніпро, Одеса, Харків.
- ✓ Кількість рейсів та напрямків значно обмежена.
- ✓ Більшість країн Європи та США відкриті для українських громадян.

Вантажні перевезення:

Внутрішні рейси:

- Обмежено відновлені.

Міжнародні рейси:

- Обмежено відновлені.
- Більшість країн Європи та США відкриті для українських вантажних авіап перевезень.

Проблеми та виклики:

Закриття повітряного простору над Україною:

- Збільшує час та вартість польотів.
- Обмежує доступ до авіап перевезень.

Знищення аеропортів:

- Київ ("Антонов"), Гостомель, Івано-Франківськ, Чернівці.

Відсутність страхування:

- Збільшує ризики для авіакомпаній.

Економічна криза:

- Знижує попит на авіап перевезення.

Прогнози:

Відновлення авіаційної галузі України потребуватиме значного часу та інвестицій. Очікується, що внутрішні перевезення відновляться швидше, ніж міжнародні. Повне відновлення авіаційної галузі може зайняти кілька років.

На залізничні перевезення припадає близько 5% обсягу світового ринку транспортних послуг. Цей вид транспорту є найбільш ефективним способом перевезення вантажів на середні і короткі відстані.

На трубопровідні перевезення припадає близько 1% обсягу світового ринку транспортних послуг. Цей вид транспорту є найефективнішим способом перевезення рідких і газоподібних вантажів на великі відстані.

Міжнародний ринок транспортних послуг є досить конкурентоспроможним. На ньому діють великі міжнародні транспортні компанії, а також невеликі місцеві компанії.

Основними тенденціями розвитку міжнародного ринку транспортних послуг є:

- Зростання обсягів міжнародної торгівлі та співпраці
- Розвиток нових технологій, що дозволяють підвищити ефективність транспортних перевезень
- Зростання ролі логістики в міжнародному транспорті

Розвиток міжнародного ринку транспортних послуг має важливе значення для світової економіки. Він сприяє зростанню міжнародної торгівлі та співпраці, а також підвищенню ефективності використання ресурсів.

Висновки. Вантажоперевезення, як загалом, так і автомобільні зокрема, слугують життєво важливою артерією української економіки, адже саме вони забезпечують населення всіма необхідними товарами. Війна завдала серйозного удару по ринку автоперевезень, призвівши до його рецесії: падіння попиту, зростання цін, загострення конкуренції.. Попри вихід деяких

маленьких перевізників з ринку через зазначені обставини, пропозиція послуг у секторі автомобільних вантажоперевезень досі переважає над платоспроможним попитом, що посилює конкуренцію в цій галузі. Війна стала рушійною силою низки негативних змін на ринку автоперевезень: попит падає, витрати зростають, конкуренція посилюється. У секторі вантажних перевезень України основні обсяги припадають на залізничний та автомобільний транспорт. Однак у ситуації з блокадою портів та закриттям повітряного простору мобільність автомобільного транспорту відкриває значні перспективи для його подальшого застосування та повернення до довоєнних рівнів діяльності. Це вимагає від вітчизняних автоперевізників неперервного аналізу ринку вантажних перевезень, уподобань споживачів та пропозицій конкурентів. Зібрана інформація допоможе компаніям, які займаються автомобільними вантажоперевезеннями, визначити, як можна підсилити їхні конкурентні переваги шляхом удосконалення маркетингових стратегій на ринку.

Література:

1. Болквядзе Н. І., Мигаль О. Ф. Вантажні перевезення автомобільним транспортом в міжнародному бізнесі. Економіка та суспільство. 2022. № 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2030/1959> (дата звернення: 10.04.2023). DOI 10.32782/2524-0072/2022-46-20
2. Козіна К. Г. Аналіз ринку міжнародних автотранспортних вантажних перевезень: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. №10. С. 134-138.2. Мазур Ю. В. Концептуальна модель механізму збалансування попиту і пропозиції на послуги перевезення вантажів автомобільним транспортом. Економічні горизонти. 2018. № 4(7). С. 223–229. DOI: 10.31499/2616-5236.4(7).2018.212652.
3. Логутова Т. Г., Полторацький М. М. Сучасний стан транспортної інфраструктури України. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2015. №2(12). С. 8-14.
4. Мушеник І. М., Грушецький С. М. Забезпечення фінансової безпеки України в період воєнного часу та в умовах фінансової інклюдії. Modern Economics. 2022. № 32(2022). С. 70-74. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-09).
5. Петровський Д. Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/%20yakvitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pidchas-viyni-12105600.html> (дата звернення 25.03.2023).
6. Попович П. В., Шевчук О. С., Бабій М. В., Дзюра В. О. Аналіз ринку автотранспортних перевезень України. Вісник машинобудування та транспорту. 2017. № 2. URL: <https://vmt.vntu.edu.ua/index.php/vmt/article/view/107>(дата звернення: 12.04.2023).
7. Стасюк О. М. Основні тенденції ринку вантажних залізничних перевезень України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2022. №3–4 (292–293). С. 74–80. DOI:10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-74-80.
8. Kaufmann D. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues / D. Kaufmann, A. Kraay, M. Mastruzzi // World Bank Policy Research Working Paper, September, 2010. – No. 5430. – 31 p.

References:

1. Bolkvadze, N. I., Migal', O. F. (2022). Vantazhni perevezennja avtomobil'nim transportom v mizhnarodnomu biznesi [Freight transportation by road transport in international business]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 46. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2030/1959> DOI 10.32782/2524-0072/2022-46-20 [in Ukrainian].
2. Kozina, K. G. (2015). Analiz rinku mizhnarodnih avtotransportnih vantazhnih perevezen': suchasnij stan ta perspektivi rozvitku [Analysis of the market of international road freight transportation: current state and prospects for development]. *Naukovij visnik Mizhnarodnogo гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент - Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and management*, 10, 134-138 [in Ukrainian].
3. Logutova, T. G., Poltorac'kij, M. M. (2015). Suchasnij stan transportnoї infrastrukturi Ukraїni [Modern state of transport infrastructure of Ukraine]. *Teoretichni i praktichni aspekti ekonomiki ta intelektual'noi vlasnosti - Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, 2(12), 8-14 [in Ukrainian].
4. Mushenik, I. M., Grushec'kij, S. M. (2022). Zabezpechennja finansovoї bezpeki Ukraїni v period voennogo chasu ta v umovah finansovoї inkljuzії [Ensuring financial security of Ukraine during wartime and in conditions of financial inclusion]. *Modern Economics*, 32(2022), 70-74. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-09). [in Ukrainian].
5. Petrovs'kij, D. Jak vitchiznjanij transport dopomig vizhiti ukraїns'kij ekonomici ta її gromadjanam pid chas vijni [How domestic transport helped the Ukrainian economy and its citizens to survive during the war]. www.unian.ua Retrieved from <https://www.unian.ua/economics/transport/%20yakvitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pidchas-viyni-12105600.html> [in Ukrainian].
6. Popovich, P. V., Shevchuk, O. S., Babij, M. V., Dzjura, V. O. (2017). Analiz rinku avtotransportnih perevezen' Ukraїni [Analysis of the road transportation market of Ukraine]. *Visnik mashinobuduvannja ta transportu - Herald of mechanical engineering and transport*, 2. Retrieved from <https://vmt.vntu.edu.ua/index.php/vmt/article/view/107> [in Ukrainian].
7. Stasjuk, O. M. (2022). Osnovni tendencії rinku vantazhnih zaliznichnih perevezen' Ukraїni [The main trends of the market of freight railway transport of Ukraine]. *Naukovij visnik Odes'kogo nacional'nogo ekonomichnogo universitetu - Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*, 3-4 (292-293), 74-80. DOI:10.32680/2409-9260-2022-3-4-292-293-74-80. [in Ukrainian].
8. Kaufmann, D. (2010). *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*. World Bank Policy Research Working Paper [in English].